

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

- обавезна садржина –

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
1. Датум и орган који је именовao комисију: Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду на седници одржаној 19.12.2014. године именовало је Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације.
2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен: - Др Светлана Костовић, редовни професор за ужу научну област Педагогија, изабрана у звање 29.03.2013. године. Филозофски факултет, Нови Сад, председник Комисије; - Др Милица Андевски, редовни професор за ужу научну област Педагогија, изабрана у звање 16.11.2006. године. Филозофски факултет, Нови Сад, члан Комисије; - Др Вера Жупанец, доцент за ужу научну област Методика наставе биологије и екологије, изабрана у звање 7.04.2014. године. Природно-математички факултет, Нови Сад, члан Комисије; - Др Јасмина Клеменовић, ванредни професор за ужу научну област Педагогија, изабрана у звање 4.06.2010. године. Филозофски факултет, Нови Сад, ментор.
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
1. Име, име једног родитеља, презиме: Станислава, Драган, Марић Јуришин
2. Датум рођења, општина, држава: 28.02.1985. Нови Сад, Р Србија.
3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив: Филозофски факултет, Мастер академске студије Педагогије, Дипломирани педагог – мастер.
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2010. година, Докторске студије – Педагогија.
5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: Филозофски факултет, „Димензије емоционалне писмености наших ученика“, Педагогија, 28.09.2010. године.
6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Педагогија
III НАСЛОВ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: „Импликације еколошких програма на социо-емоционални развој деце предшколског узраста из перспективе одрживе заједнице“
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ: Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл. Докторска дисертација је обима 212 страница куцаног текста. Од тога 197 страница чини основни текст, 6 страница литература (141 референца) и 7 страница прилози (укупно три прилога). Рад има 58 табела и 21 графикон. Основни текст дисертације, подељен је у 9 поглавља и садржи следеће целине: 1. Увод: Уводна запажања (19-24 стр.); 2. Теоријско-методолошко одређење основних појмова: Основни појмови (25-39 стр.) и теоријска полазишта васпитања и образовања за одрживо друштво (39-55 стр.); 3. Концепт одрживе заједнице и улога раног васпитања и образовања у одрживој заједници:

Историјски развој еколошког васпитања и образовања – од образовања за заштиту природе до образовања за одрживо друштво (56-65 стр.), Установе за предшколско васпитање и образовање деце као предуслов одрживости (65-71 стр.); 4. Зелени курикулуми: Значај ваљаног курикулума (72-73 стр.), ``Озелењени`` курикулуми (73-82 стр.), `` Ми смо Земљани`` (82-88 стр.); 5. Васпитач као носилац успешног еколошког програма: Значај имплицитне педагогије и личних концепција васпитача (89-92 стр.), Васпитач у ``вртлогу`` екологије (92-100 стр.); 6. Социо-емоционални и духовни развој деце предшколског узраста у актуелним програмима: Увод у опште основе програма (101-102 стр.), Социо-емоционални аспект развоја у моделу А и Б (102-112 стр.); 7. Методолошки оквир истраживања (112-127 стр.); 8. Анализа и интерпретација резултата истраживања: Социјални развој предшколске деце (129-146 стр.), Емоционални развој деце предшколског узраста (146-158 стр.), Еколошко-хуманистичке вредности (158-166 стр.), Социо-емоционални и духовни развој (166-172 стр.), Интервенишуће варијабле (172-176 стр.), Васпитачи и њихово сагледавање значаја екологије (176-183 стр.), Социо-емоционална клима (183-186 стр.); 9. Закључна разматрања: резултати и дискусија (187-189 стр.), Ограничења студије (189-190 стр.), Закључак (190-197 стр.).

1. ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација мастер педагога Станиславе Марић Јуришин под насловом „Импликације еколошких програма на социо-емоционални развој деце предшколског узраста из перспективе одрживе заједнице” представља сложен научно-истраживачки подухват будући да поред емпиријског комбинованог (квалитативно и квантитативно) педагошког истраживања садржи теоријску проблематизацију значајних педагошких, психолошких, социолошких, еколошких, филозофских, методолошких и других сазнања. Унаточ значаја и актуелности теме истраживања, кандидаткиња се у свом раду нашла пред великим изазовом с обзиром да је ова проблематика и даље недовољно неистражена како код нас тако и у свету.

У оквиру првог поглавља *Увод* и *Уводна запажања* кандидаткиња наглашава актуелност, значај и потребу бављењем одабраним предметом истраживања показујући сопствену сензибилисаност, освешћеност и заинтересованост за проблематику.

У другом поглављу *Теоријско-методолошко одређење основних појмова и приступа* кандидаткиња се бави анализом основних појмова, пре свега еколошким васпитањем и образовањем те програмима, приступима и моделима који доприносе његовом остваривању, као и одређењем концепта одрживе заједнице и социо-емоционалног развоја деце предшколског узраста. Након одређења и анализе поменутих основних појмова анализирана су *Теоријска полазишта васпитања и образовања за одрживо друштво*. Кандидаткиња Марић Јуришин у овом делу приступа анализи савремених педагошких, психолошких, социолошких, филозофских и еколошких теорија које указују на значај еколошко-хуманистичке парадигме у васпитно-образовном процесу и њен утицај на све аспекте дечјег развоја, посебно социо-емоционални развој. Будући да се о васпитању и образовању за одрживо друштво расправља из различитих перспектива, у духу холистичке филозофије, кандидаткиња анализи приступа представљајући бројне теоријске правце и учења које оно у себи сублимира с тенденцијом осмишљавања концепата који ће бити реално остварљиви и осигурани да не склизну у утопију. Анализом су обухваћени: Филозофско-етичко утемељење еколошког васпитања и образовања; Социјална екологија; Социјални конструктивизам; Хуманистички дискурс; Бронфенбренерова еколошка теорија људског развоја; Културна педагогија; Валдорф педагогија; Опус оријентација еколошког васпитања и образовања...

Трећи део рада *Концепт одрживе заједнице и улога раног васпитања и образовања у одрживој заједници* бави се историјским развојем еколошког васпитања и образовања од његових почетака па до данас, уз истицање значаја и функције васпитања и образовање за одрживо друштво које је усмерено на развој емпатије, солидарности, социјалне и еколошке одговорности, зрелости и аутономије, компетенције, способности самообликовања и јачања личности. У овом сегменту рада посебна пажња посвећена је и установама за предшколско васпитање и образовање које функционишу као „заједнице учења“. Овако конципиране установе за рано и предшколско васпитање и образовање сматрају се једним од предуслова развоја одрживог друштва. Анализирајући кључне факторе (васпитач и курикулум) у остваривању квалитета рада ових установа ауторка констатује да најважнији предуслов за то представља спремност и оспособљеност свих за процесе континуираног трансформисања и међусобног усклађивања. Та стална промена

васпитно-образовне праксе имплицира потребу за континуираним учењем свих субјеката васпитно-образовног процеса и оспособљавањем свих за сналажење у променљивом окружењу будућег времена.

Отуда су у наставку рада са посебном пажњом анализирани *Зелени курикулуми*, кроз четврто поглавље, и *Васпитач као носилац успешног еколошког програма* у оквиру петог поглавља. Наиме, бавећи се курикулумом кандидаткиња је пошла од појмовно-терминолошког одређења самог појма, значаја одређења ваљаног курикулума за васпитно-образовну праксу те феномена савремених „зелених” курикулума. У средишту анализе нашли су се еколошко-хуманистички програми међу којима пре свега програм „Ми смо Земљани”. Овај програм кандидаткиња подробно представља као пример добре праксе који се последњих неколико година реализује и у нашим предшколским установама образлажући тако и своје опредељење да његове ефекте прати и емпиријским истраживањем. С обзиром да одлучујући утицај на дечји развој и учење поред програмских активности имају особе које посредују између њих и детета - васпитачи - кандидаткиња Марић Јуришин са великом озбиљношћу приступа анализи имплицитне педагогије и личних концепција васпитача, њиховог иницијалног образовања, могућности и жеље за стручним усавршавањем на пољу екологије која се види као обавезна компонента животне филозофије савременг доба. Ни најбоље одабрани садржаји и материјални услови за њихово остваривање не могу умањити улогу васпитача, од чијег преданог учешћа у планирању и реализацији програма, те посвећености програмским циљевима и начинима њиховог остваривања, зависити коначни успех васпитно-образовног деловања и утицај који оно остварује на свако поједино дете и његов целокупан развој.

На крају теоријског дела рада, шесто поглавље се бави *Социо-емоционалним и духовним развојем деце предшколског узраста у актуелним програмима Републике Србије*. Мастер педагог Станислава Марић Јуришин представља програмски документ „Опште основе предшколског програма“ анализирајући посебно циљеве који се односе на социо-емоционални аспект дечјег развоја у различитим програмским моделима. Потом су детаљно изложене смернице за остваривање (друштвених, афективних и еколошких) активности према моделу Б које се односе на фокусирани развојни аспект уз представљање препоручених садржаја - свет људи, филозофију (однос према себи, према другима, према животу и према околини), етику и морал са правилима понашања, социјално искуство, еколошка сазнања. Овим поглављем заокружен је приказ педагошко-методичких специфичности реализације предшколских програма чији су ефекти реализације праћени емпиријским истраживањем представљени у наставку.

Седмо поглавље дисертације обухвата *Методолошки оквир истраживања* и усмерава пажњу читалаца на предмет *емпиријског истраживања* - импликације еколошки оријентисаних програма на социо-емоционални развој деце предшколског узраста. Овај аспект развоја од посебног значаја је за усвајање вредности одрживе заједнице засноване на демократским и хуманистичким вредностима. У фокусу је питање да ли на социо-емоционални и духовни развој деце предшколског узраста имају утицаја савремени еколошки програми и у којој мери они доприносе усвајању еколошко-хуманистичких вредности. У оквиру проблема истраживања, утемељеном на концепцијама биофилије и екофилије, посебно се наметнуло и питање улоге васпитача и његових компетенција за реализацију и увођење савремених (еколошко-хуманистичких) концепција у рад предшколске установе у циљу оснаживања одрживе заједнице.

Док се у анализи теоријских поставки истраживања кандидаткиња ослањала на дескриптивну методу, емпиријско истраживање конципирано је као *ex-post-facto* експеримент. Реч је о истраживању које се реализује тек након деловања неког фактора (чиниоца) у одређеној педагошкој ситуацији или процесу, што би у овом конкретном случају било деловање еколошког програма „Ми смо Земљани” у првој групи и спровођење еколошких активности у другој групи деце која похађају еколошки вртић, док трећу групу (контролну) чине деца која су похађала редован предшколски програм. Од техника за прикупљање података кандидаткиња се определила за анкетање, скалирање, систематско посматрање и интервјуисање. Како на педагошком пољу нема стандардизованих инструмената из области социо-емоционалног и духовног развоја који би одговарали овом истраживању конструисани су потребни инструменти: *дескриптивна скала процене* социо-емоционалног развоја детета за васпитаче; *еколошка прича* за децу и васпитача, *протокол посматрања* реакција деце током тематске усмерене активности; *упитник* за вођење продубљеног интервјуа са васпитачима.

Полазећи од постављених циљева и задатака, истраживање је спроведено на намерном узорку који је обухватио 190-оро деце предшколског узраста из шест припремних група (5,5-6,5 година).

Реч је о ех-post-facto истраживању у коме су две групе биле контролне, тј. групе које су радиле по редовном програму, док су остале четири групе биле експерименталне, тј. групе на које је већ деловао еколошки фактор (две групе похађају еколошки вртић и две раде по хуманистичко-еколошком програму "Ми смо Земљани"). Сва деца похађају Предшколску установу "Радосно детињство" у Новом Саду, вртиће: Венди, Маслачак, Бубамару и Чаролију. Укупним узорком обухваћена су 64 предшколаца у првој групи и исто толико деце предшколског узраста у другој, док је трећу групу чинило 62 деце. У истраживању је учествовало и десет васпитача из поменута четири вртића и то четири васпитача из прве групе, два из друге групе и четири из треће групе.

Након обављеног истраживања извршена је припрема података за статистичку анализу. Прегледом прикупљених инструмената извршена је провера потпуности података. Након фазе уношења сирових података, а на основу варијабли, сврхе анализе и дистрибуције одговора, извршен је одабир статистичких поступака. Приликом квантитативне обраде података коришћен је SPSS програм за статистичка израчунавања и то следеће статистичке мере и поступци : аритметичка средина AS, стандардна девијација SD, t – тест независних узорака за утврђивање значајности разлика између аритметичких средина (t), анализа варијансе (F) са пост хок тестом (помоћни тест анализе варијансе) који је коришћен ради утврђивања разлика између великог броја варијабли.

Осмо поглавље бави се *Анализом и интерпретацијом резултата истраживања* при чему су посебно анализирани: Социјални развој деце предшколског узраста, Емоционални развој деце предшколског узраста, Еколошко-хуманистичке вредности, Социо-емоционални и духовни развој, Интервенишуће варијабле, Васпитачи и њихово сагледавање значаја екологије, Социо-емоционална клима, и њихови појединачни аспекти.

Девето, уједно и последње, поглавље дисертације доноси *Закључна разматрања* посебно предствалајући резиме резултата истраживања и њихову дискусију, ограничења студије и закључак. Обједињујући податке из обе истраживачке фазе (теоријске и емпиријске) кандидаткиња закључује следеће: 1) Постоји статистички значајна разлика у достигнутом нивоу социјалног развоја између деце која су обухваћена васпитно-образовним активностима креираним у оквиру еколошко-хуманистичког програма "Ми смо Земљани" и њихових вршњака који су похађали редован програм, те оне деце која су била укључена у васпитно-образовне програме еколошких вртића (поглавље 8.1). Разлика је неочекивано у корист треће групе деце која су похађала редован програм васпитања и образовања; 2) Постоји статистички значајна разлика у достигнутом нивоу емоционалног развоја између поменуте три групе деце (поглавље 8.2). Такође, установљена разлика се показала значајном у корист треће групе деце која су била обухваћена редовним програмом; 3) Постоји разлика у достигнутом нивоу усвојености еколошко-хуманистичких вредности и вредности одрживе заједнице међу децом која су обухваћена васпитно-образовним активностима креираним у оквиру еколошко-хуманистичког програма "Ми смо Земљани" и њихових вршњака који су похађали редован предшколски програм, те оне деце која су била укључена у васпитно-образовне програме еколошких вртића (поглавље 8.3). Разлика се очекивано показала у корист прве групе деце која су похађала програм "Ми смо Земљани"; 4) Иако је на нивоу социо-емоционалног развоја установљена статистички значајна разлика у корист групе деце која су похађала редован предшколски програм, она није потврђена у корелацији која је укључила и аспект духовног развоја (поглавље 8.4). Односно, на нивоу социо-емоционалног и духовног развоја заједно није потврђена статистичка значајност уочене предности ове групе деце у односу на остале вршњаке; 5) Постоји статистички значајна разлика добијених скорова с обзиром на пол предшколске деце, при чему девојчице бележе виши степен социо-емоционалног развоја (поглавље 8.5.1); 6) Анализа достигнутог нивоа социо-емоционалног развоја деце с обзиром на структуру породице и стручну спрему родитеља (поглавља 8.5.2. и 8.5.3) није потврдила статистичку значајност установљених разлика; 7) Васпитачи су упознати са еколошким концептом, али нису у довољној мери припремљени за његову реализацију што се директно одражава и на њихово разумевање основних стратегија савременог васпитања и образовања (поглавље 8.6); 8) Лик и дело васпитача су се показали као један од пресудних чинилаца у васпитно-образовном систему, његовом функционисању, усавршавању и трансформисању (поглавља 5 и 8.6); 9) Ваљан курикулум је потребан али не и довољан услов за подстицање социо-емоционалног развоја код деце предшколског узраста, што је еквивалентно чињеници да је компетентан васпитач такође потребан али не и довољан услов за постизање истог циља. Синергија ова два фактора директно утиче на стварање позитивне соци-емоционалне климе у групи која доводи до жељених резултата (поглавља: 2.2.; 3.2.; 4; 5; и 8.6).

Добијени резултати говоре о тренутној ситуацији на пољу еколошке писмености и одрживости у нашој заједници на самом уласку у образовни систем и указују на то каква нам је перспектива уколико не дође до неких значајнијих промена у овом домену васпитно-образовног деловања. Евидентно је да су васпитно-образовни утицаји осим ваљаним (еколошко-хуманистичким) програмом непосредно условљени спремношћу и мотивацијом васпитача да се професионално усавршавају и буду носиоци промена. Наиме, деловање васпитно-образовних установа у одрживим заједницама рачуна на синергију различитих чинилаца и утицаја. Вреднују се квалитет програма једнако као и компетенције васпитача оспособљених да свакодневно делују у складу са образовном филозофијом која израста на систему вредности одрживе заједнице. Таква васпитно-образовна установа могућа је у заједници која се не ослања само на потенцијале професионалаца, већ обједињује свеколике људске потенцијале свог становништва и подржава еколошко освешћивање свих припадника заједнице у којој установа функционише.

Стога резултате добијене овим емпиријским истраживањем треба схватити као прилику да се уочене тенденције у пракси предшколског васпитања и образовања издвоје, објасне и разумеју. Посебно је важно указати на елементе који ометају реализацију адекватно осмишљених еколошко-хуманистичких програма и осмислити одговарајуће поступке и стратегије којима се може деловати на исправљање слабости, уз пружање подршке оним сегментима који унапређују функционисање првог нивоа образовног система.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. (M44) Ђерманов Јелена, Марић-Јуришин Станислава, Косановић Маријана (2011), Environmental education as a dimension of quality of life and the modern concept of education, У Оливера Гајић (ур.), *Квалитет образовног система Србије у европској перспективи – зборник радова, књига 1/ The quality of education system in Serbia from European perspective: proceedings of papers, Vol. 1*, (стр. 83-95), Нови Сад: Филозофски факултет. ISBN 978-86-6065-093-3, COBISS.SR-ID 268551431, UDK: 37:502/504
2. (M33) Клеменовић Јасмина, Марић Јуришин Станислава (2012), “Озелењавање” курикулума у систему образовања и васпитања Републике Србије, *Zbornik referatov s 2. mednarodne konference „Sodobni pristopi poučevanja prihajajocih generacijssa“/ International Conference Proceedings „Modern approaches to teaching coming generation“*, (стр. 507-515), EDUvision, 6.-7. decembar 2012, Ljubljana (Slovenija), ISBN: 978-961-93189-6-6
3. (M52) Марић Јуришин Станислава (2011), Екохуманизација васпитно-образовног система и развој еколошке свести на примарном ступњу образовања, *Педагошка стварност*, бр.7-8, стр. 725-740. ISSN 0553-4569, COBISS.SR-ID 3883522, UDK: 37.033:502.12
4. (M44) Марић Јуришин Станислава, Будић Споменка (2012) Развој мишљења деце предшколског узраста кроз еколошке активности, У Оливера Гајић (ур.), *Квалитет образовног система Србије у европској перспективи – зборник радова, књига 2/ The quality of education system in Serbia from European perspective, Proceedings of papers. Vol. 2*, (стр. 231-242), Нови Сад: Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду. ISBN 978-86-6065-134-3, COBISS.SR-ID 275899143, UDK: 371.3-053.4:502/504
5. (M52) Марић Јуришин Станислава (2013), Еколошко описмењавање кроз призму васпитно-образовног система Републике Србије – заступљеност и обрада, *Педагошка стварност*, бр.1, стр. 55-66. ISSN 0553-4569, COBISS.SR-ID 3883522, UDK: 37.033:502/504
6. (M63) Марић Јуришин Станислава (2013), Компетенције васпитача за развој еколошке писмености код деце, У *Тематски зборник са скупа „Компетенције васпитача за друштво знања“*, (стр. 220-227), Кикинда: Висока школа струковних студија за образовање васпитача. ISBN 978-86-85625-10-7, COBISS.SR-ID 278811655, UDK: 37.033:502.
7. (M34) Клеменовић Јасмина, Марић Јуришин Станислава (2013), Еколошка димензија предшколских програма из перспективе васпитача, *Зборник резимеа „Иновативни*

приступи образовању“ са 16. научне конференције „Педагошка истраживања и пракса“, (стр. 24-25), 25. октобар 2013, Београд: Учитељски факултет. ISBN 978-86-7447-114-2, COBISS.SR-ID 201912076

8. (M33) Марић Јуришин Станислава (2014), Предшколско васпитање и образовање у контексту еколошке културе и одрживог друштва - од реалности до визије, У *Зборник радова Првог међународног интердисциплинарног скупа младих научника друштвених и хуманистичких наука - Контексти*, (стр. 915-927), 1. децембар 2012, Нови Сад : Филозофски факултет. ISBN: 978-86-6065-292-0 COBISS.SR.ID: 291579655

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Теоријски налази дисертације указују да еко-хуманистичка парадигма нуди, у овом тренутку, задовољавајући оквир за разумевање и оживљавање вредности и принципа одрживости у свакодневној васпитно-образовној пракси. Она омогућава да се на нов начин осмишљавају релације и интеракције између различитих актера заједнице стављајући у приви план значај континуираног учења и међусобног усклађивања заснованог на емпатији, припадању, исказивању узајамне бриге, толеранцији и разумевању различитости. На основу тако постављених односа еко-хуманистичка парадигма позива на преузимање одговорности за опстанак свеколиких облика живог и неживог света за шта се осетљивост (биофилија, екофилија) развија већ током предшколског детињства кроз непосредно доживљавање и интезивну размену искустава са различитим припадницима заједнице.

Резултати емпириског истраживања спроведеног у оквиру ове докторске дисертације од значаја су не само за организовање институционалног васпитања и образовања на предшколском узрасту већ и за конципирање и реализовање еколошки оријентисаних програма заснованих на вредностима одрживе заједнице у целини образовног система. Наиме, установљено је да повезаност између социо-емоционалног аспекта дечјег развоја и еколошких садржаја и вредности има више оправдања доводи у везу са квалитетом педагошке климе која се негује у васпитној групи и сензибилитетом васпитача (те његовом имплицитном педагогијом) од саме утемељености програмске концепције. Но за очекивати је да са повећаним разумевањем савремених еколошких сазнања и прихватања еко-хуманистичких вредности од стране професионалаца који остварују васпитно-образовни процес може доћи и до значајног унапређивања квалитета педагошке климе као услова за успешнију међусобну размену и учење свих учесника у образовању. Отуда је важно већ иницијалним образовањем, и нарочито током професионалног развоја, свим запосленим у васпитно-образовним установама обезбедити прилике за стицање искуства и сазнања која доприносе разумевању и прихватању вредности одрживе заједнице.

Може се рећи да емпиријски и теоријски налази дисертације јасно показују да је у конципирању активности васпитно-образовних установа унутар националне стратегије одрживог развоја неопходно уважити и оне које се осмишљавају и реализују на нивоу предшколског васпитања и образовања како би се осигурали одговарајући темељи и успоставио континуитет.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Резултати истраживања су на одговарајући начин представљени и протумачени у складу са захтевима методологије педагошких истраживања. Табеларни и графички прикази резултата олакшавају праћење и разумевање великог броја разматраних варијабли и анализа које су представљене. Иако изванредан број добијених резултата није у складу са постављеним хипотезама кандидаткиња је уложила напор да их интерпретира у оквиру реферетног оквира који је одабрала, као и у складу са карактеристикама истраживачког дизајна дисертације.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и

концизне одговоре на 3. и 4. питање:
<p>1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме? Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме, а у појединим сегментима анализе и превазилази првобитно постављене оквире.</p>
<p>2. Да ли дисертација садржи све битне елементе? Дисертација садржи све неопходне елементе.</p>
<p>3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци? Дисертација представља оригиналан допринос педагошкој науци с обзиром да у нашој научној јавности до сада нису уочени озбиљнији напори да се тематика развоја одрживе заједнице испитује у контексту предшколског васпитања и образовања. Осим тога, иако се у нашој васпитно-образовној пракси годинама уназад реализују предшколски програми који промовишу еколошке вредности, садржаје и активности, до сада нису забележени покушаји да се емпиријски сагледа њихов потенцијални допринос дечјем развоју. Такође, досадашње анализе програма високошколских установа за образовање васпитача недовољно су се бавиле проблематиком оспособљавања практичара за разумевање еколошких сазнања и реализовања вредности одрживе заједнице чему је у дисертацији посвећена одговарајућа пажња.</p>
<p>4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања: Свако истраживање сложених, посебно развојних феномена, у педагошкој науци о којима се посредно закључује суочено је са бројним ризицима међу којима је и питање квалитета самих процењивача. Ова врста слабости могла је да делује у примењеном истраживачком нацрту приликом прикупљања података о социо-емоционалном развоју деце будући да су се у улози процењивача нашли васпитачи различитог сензибилитета. Проблем је идентификовала и сама кандидаткиња приступивши с опрезом интерпретацији добијених резултата и сагледавајући ову димензију као простор у којем непосредно делују имплицитне теорије и лична уверења васпитача. Издвојена димензија препозната је и као кључни елемент педагошке климе који моделује квалитет интеракције и социо-емоционалног развоја деце одређујући на тај начин и квалитет реализације еколошки оријентисаног предшколског програма.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p>
<p>На основу укупне оцене комисија предлаже да се докторска дисертација под насловом „Импликације еколошких програма на социо-емоционални развој деце предшколског узраста из перспективе одрживе заједнице” прихвати, а кандидату мастер дипломираном педагогу Станислави Марић Јуришин одобри одбрана.</p>

У Новом Саду, 29. децембра 2014. године

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

_____
Проф. др Светлана Костовић – председник Комисије

_____
Проф. др Милица Андевски

_____
Доц. др Вера Жупанец

_____
Проф. др Јасмина Клеменовић - ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.